

‘Elk dorp zijn eigen Dommelbimd’

Natuur beschermen, inrichten en beheren is niet meer iets dat alleen aan professionals wordt overgelaten. Ook burgers met een groen hart melden zich, precies wat de overheid beoogt.

Crowdfunding is zo oud als de natuurbescherming. Al heette dat nog niet zo, toen in 1905/1906 het Naardermeer voor 155 duizend gulden werd aangekocht. De ‘crowd’ uit die tijd was een selecte groep notabelen; ruim een eeuw later is er in bredere kring de bereidheid te investeren in natuur.

Begin januari kon bijvoorbeeld in Boxtel de vlag uit. Buurtgenoten Sylvia van Gulik, Joost van Liebergen en Toine Cooijmans wisten in hun vrije tijd de drie ton bijeen te krijgen die nodig zijn voor aankoop, inrichting en beheer van 6,5 hectare wei- en hooiland ingeklemd tussen hun woonwijk en de Dommel. Geen EHS, maar wel een prachtstukje, aldus Cooijmans, oud boerenland, waar de eigenaren amper naar om keken. ‘Met van die hobbelige weilanden, een eeuwenoude bomendijk en 2 hectare hooilanden met dotters, Langbladige ereprijs en Watersnippen. Met wat onderhoud kunnen die zich meten met de mooiste hooilanden langs de Dommel en de Beerze’, aldus Cooijmans, zelf werkzaam bij Natuurmonumenten.

‘We waren bang dat een boer het zou kopen’, vertelt hij. ‘En de percelen vervolgens zou vlaktrekken, ontwateren en vol zetten met maïs. Dat was eeuwig zonde geweest.’ Cooijmans en zijn twee buurtgenoten, wisten binnen anderhalf jaar bijdragen van fondsen en subsidies te regelen voor het gebied, dat ze de Dommelbimd doopten. Bovendien haalden ze 90 duizend euro op van particulieren, vooral door crowdfunding en de uitgifte van certificaten van duizend euro. Cooijmans: ‘Met een goed verhaal over de natuur is er bij burgers nog zat geld beschikbaar, zeker voor een gebiedje dichtbij huis, waarmee mensen al een binding hebben.’

Deelerwoud

Natuurmonumenten deed tot twintig jaar geleden ook geregeld een beroep op goedgeefsheid met nationale acties. Tussen 1967 en 1972 werd 2 miljoen gulden opgehaald voor de aankoop van het Deelerwoud; in 1977 kwam er 2,4 miljoen gulden binnen voor het Geuldal; begin jaren negentig volgden ruim 4 miljoen voor het plan Goudplevier en 1,3 miljoen voor Gul voor de Grutto. Inmiddels richt de organisatie zich voor fondsenwerving meer op kleinere, regionale projecten.

Natuur dicht bij de burger, die zelf het initiatief neemt, is een trend. Dat past naadloos bij het beleid van het ministerie van Economische Zaken. Tijdens de Natuurtop op 5 februari in Soesterberg sprak staatssecretaris Sharon Dijksma warme woorden over de Dommelbimd. In de Rijksnatuurvisie, die zij in voorjaar 2014 uitbracht, en in de daarop geënte provinciale visies, worden burgers, bedrijven en organisaties aangespoord ook zelf de handen uit de mouwen te steken, verantwoordelijkheid te nemen en met ideeën te komen. Wat dat beleid oplevert voor de natuur zal het Planbureau voor de Leefomgeving driejaarlijks evalueren.

Dat zullen niet altijd klassieke natuurwaarden zijn. De provincie Flevoland bijvoorbeeld deed vorig jaar een oproep voor ideeën om nieuwe natuur te ontwik-

kelen. Van de 100 miljoen die beschikbaar was, ging uiteindelijk 12 miljoen naar particuliere initiatieven met vaak verrassende plannen, zoals bijvoorbeeld een eetbaar doolhof. Ook Martine Dubois, ze noemt zich freelance boswachter, krijgt geld. ‘Van natuur word je super gelukkig’, zegt ze. ‘Maar voor veel mensen is die natuur vooral saai en ver weg. Om dat te veranderen heb ik de provincie opgezadeld met een wild plan: geef mensen zo dicht mogelijk tegen de stad aan, of liefst nog erin, een stukje groen dat ze zelf mogen inrichten en waar ze hun hart mogen volgen, zonder al te veel regels. Het maakt niet uit of ze een boomhut gaan bouwen, een poeltje willen graven of een hazelnoot planten.’ Om dat idee concreet te maken, werkt ze momenteel samen met Het Flevolandschap aan een soort volkstuincomplex, maar dan met mininatuurgebiedjes. Daarvoor is ruimte vrijgehouden in het nieuwe natuurgebied Noorderwold, aan de rand van Almere.

Initiatief van onderop is niet altijd een garantie voor succes. In Gaasterland ontstond eind jaren negentig een soort volksofstand tegen de plannen van minister van Aartsen van LNV om 500 hectare landbouwgrond om te vormen tot EHS-natuur. Dat zou het cultuurlandschap en de leefbaarheid in de streek te veel aantasten. Goed, zei de minister, regel het dan maar zelf. Hij zegde geld toe tot 2018 voor Experiment Gaasterland. Bosk & Greide, een soort agrarische natuurvereniging avant la lettre, nam de taak op zich om de regionale natuurplannen te realiseren. Dat heeft weinig zoden aan de dijk gezet, meent Henk Dommerholt. Sinds 2010 zit hij in de gebiedscommissie namens de gezamenlijke natuurorganisaties. Tot dan werden die buiten de deur gehouden. ‘Er is zeker wat gerealiseerd op het gebied van landschapsonderhoud en weidevogelbeheer. Toch ben ik teleurgesteld. Waar het gaat om nieuwe natuur, zoals heide of moeras en het beschermen daarvan, is er nauwelijks vooruitgang geboekt.’ Daar komt bij dat boeren nu afhaken, doordat de provincie zich niet verplicht voelt om door te gaan met subsidies die Van Aartsen tot 2018 in het vooruitzicht had gesteld.

In 2013 ontstond echter het burgerinitiatief Kening fan ‘e Greide (de Grutto) dat de inwoners van Friesland mobiliseert om mee te praten en nieuwe initiatieven te nemen om weidevogelbeheer en landbouw mogelijk te maken.

Baai Dellewal

Op Terschelling zet een viertal inwoners zich in om Baai Dellewal te beschermen. Er is ruim 2 miljoen nodig om een stukje duingebied net naast het dorp West-Terschelling te kopen van de gemeente om de bouw van woningen, hotels en appartementen te voorkomen.

In Gelderland ontwikkelde de vereniging Mooi Wageningen een uitgewerkt plan om 55 hectare grasland te kopen in de Veenkampen tussen Wageningen en Veenendaal, op het diepste punt van de Gelderse Vallei langs het riviertje de Grift. Door afplaggen, uitgekend waterbeheer en veel vrijwilligerswerk moet dit oude, van oorsprong kletsnatte bloemenparadijs in oude luister worden hersteld. Onder meer wordt er gestreefd naar natte schraalgraslanden en een flink oppervlak blauwgras-

In januari verscheen het boek ‘Burgers en hun Landschap; burgerparticipatie en maatschappelijk initiatief’, geschreven door Rosalie van Dam, Irini Salverda en Roel During van Alterra en Martijn Duineveld van Wageningen Universiteit. Aan de hand van praktijkvoorbeelden worden het organiserend vermogen van burgers, de behaalde resultaten en de rol van de overheid en de wetenschap tegen het licht gehouden. Het boek is te downloaden via edepot.wur.nl/329945

Dommelbimd: hier een impressie van het hooiland in het Dommeldal (foto: Toine Coojmans).

land, een welkome aanvulling op de twee bestaande relicten: de Natura 2000-gebieden Blauwe Hel en Bennekomse Meent. De gronden langs de Grift waren bestemd voor Staatsbosbeheer, maar die organisatie heeft geen budget om grond aan te kopen. Niet iedereen kan dergelijke delicate natuur ontwikkelen en beheeren, maar bij dit burgerinitiatief aan kennis geen gebrek. Een erudiet gezelschap van biologen en hydrologen, met drie hoogleraren in de gelederen, tekende voor de plannen. Crowdfunding neemt maar een beperkte plaats in bij de financiering. De gronden zijn aangewezen voor de EHS. Waar de initiatiefnemers in Boxtel de volle agrarische grondprijs moesten betalen, mogen de initiatiefnemers in Wageningen rekenen op een subsidie van 85 procent op de aankoop, de inrichting en het beheer. Toch is er 400- tot 500 duizend euro nodig. De initiatiefnemers willen daarvoor leningen aangaan bij het Nationaal Groenfonds en bij groene beleggers. Samen met de inrichtings- en beheerskosten leidt dat tot jaarlijkse lasten van tegen de honderd duizend euro. Die uitgaven kunnen worden gedekt door nationale en Europese natuur- en landbouwsubsidies, denken de plannenmakers. Verder wordt er gerekend op veel vrijwilligerswerk.

Het burgerinitiatief heeft nog wel wat hobbels te overwinnen, legt initiatiefnemer Patrick Jansen uit. Zo ligt er een alternatief plan van een grote groep boeren uit de omgeving. Ook die zijn bereid om schraalgrasland te realiseren, al duurt de weg ernaartoe langer. Zo zetten zij minder in op vernatting en willen ze de grond

langzaam verschrallen. Op initiatief van de provincie hebben de drie stakeholders een stuurgroep gevormd om te kijken of samenwerking mogelijk is.

Een tweede probleem is dat de provincies Gelderland en Utrecht op voorhand niets voelen voor het opzetten van het peil van de Grift, zelfs al is een hogere waterstand nodig om te zorgen dat het schone kalkhoudende kwelwater vanuit de Veluwe niet wegzijgt, maar voldoende tegendruk krijgt en in het gebied naar boven komt. 'De provincies hebben hun hoop gevestigd op de aanleg van kwelputten', vertelt Jansen. 'Of dat voldoende werkt, is ongewis. Ook is het duur en het doet me heel erg denken aan tuinieren.' Voor hem blijft de inzet duidelijk. 'Het uitgangspunt móét zijn dat hier topnatuur ontstaat. Er wordt veel gemeenschapsgeld in gestoken, dan moet dat ook echt wat opleveren.' De vraag is, of het enthousiasme van het burgerinitiatief niet wegebt als er water bij de wijn moet worden gedaan.

Toine Coojmans houdt inmiddels lezingen om het succes in Boxtel toe te lichten. 'Daar krijg ik soms de opmerking: 'je laat je misbruiken door Dijkzema; de overheid wil geen geld uittrekken voor natuur en de burger mag het oplossen.' Ik vind ook dat de overheid zorg moet dragen voor ons natuurlijk erfgoed én daar meer geld voor uit dient te trekken. De grote natuurorganisaties, met hun jarenlange expertise, zijn daarbij onmisbaar. Daar komen wij niet voor in de plaats. Maar zo'n stukje van het Dommeldal waar niemand voor op komt, moet je dat dan laten verpieteren? Dan kun je cynisch achterover leunen, maar je kunt ook je nek uitsteken voor de natuur in je eigen omgeving. Elk dorp zijn eigen Dommelbimd.'